

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1943 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. jämte i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 2 april 1943 dagtecknad proposition, nr 210, vilken hänvisats till lagskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft två i anledning av densamma väckta likalydande motioner, nämligen nr 255 i första kammaren av herr *Andersson, Elon, m. fl.* samt nr 366 i andra kammaren av herr *Persson* i Norrby *m. fl.* För den i motionerna gjorda hemställan kommer redogörelse att lämnas i det följande.

Genom proposition, nr 209, angående statsbidrag till förlossningsvården samt den förebyggande mödra- och barnvården har Kungl. Maj:t föreslagit innevarande års riksdag bland annat att godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m., som innefattas i sistnämnda proposition, samt att för budgetåret 1943/44 till bidrag till ifrågasvarande avlöningar m. m. anvisa ett förslagsanslag av 2,800,000 kronor. Denna proposition har hänvisats till statsutskottet.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det genom propositionen nr 210 framlagda förslaget ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sin hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke kommer att lämnas här nedan, hänvisa till nämnda proposition och propositionen nr 209, respektive motionerna.

Inledning.

Det genom propositionen nr 210 framlagda författningsförslaget grundar sig på ett av 1941 års barnmorskeutredning den 23 mars 1942 avgivet betänkande med utredning och förslag angående barnmorskeväsendet (statens off. utredn. 1942: 17). Denna utredning har närmast tillkommit i anledning av en av 1941 års riksdag gjord framställning i ämnet (riksdagens skrivelse nr 5, punkt 116). I direktiven för utredningen har bland annat framhållits, att vid densamma borde särskilt undersökas, huruvida distrikts- och reservbarnmor-

skornas arbetskraft kunde utnyttjas inom den slutna förlossningsvården i högre grad än som nu skedde. Vidare borde undersökas i vilken omfattning barnmorska å från mödra- och barnavårdscentral avlägset belägna orter kunde anförtros uppgifter tillhörande den förebyggande mödra- och barnavården. Vissa i samband därmed stående utbildningsfrågor borde jämväl uppmärksammas, varjämte det vore lämpligt, att barnmorskornas löne- och pensionsförhållanden upptoges till prövning. Slutligen borde även frågan om ersättning åt vissa barnmorskor, som genom den år 1937 beslutade reformen av förlossningsvården blivit berövade sina arbetsmöjligheter, prövas.

Över betänkandet hava yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

Frågan har därefter underkastats beredning inom socialdepartementet.

Gällande bestämmelser.

De grundläggande bestämmelserna rörande barnmorskeväsendet innehållas i lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. med däri den 20 december 1940 (nr 1053) vidtagen ändring. Vidare äro bestämmelser givna i reglementet den 21 november 1919 (nr 798) för barnmorskor, vilket reglemente ändrats genom kungörelser den 12 maj 1927 (nr 145), den 29 maj 1931 (nr 173), den 9 oktober 1931 (nr 343), den 24 september 1937 (nr 799), den 14 juni 1940 (nr 576) och den 20 december 1940 (nr 1054), samt i reglementet den 24 september 1937 (nr 798) för barnmorskestyrelserna i riket, vilket reglemente ändrats genom kungörelsen den 20 december 1940 (nr 1055). Av de ytterligare författningar, som röra barnmorskeväsendet, må här nämnas kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 744) angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor m. m., med däri den 20 december 1940 (nr 1056) vidtagen ändring, kungörelsen den 24 september 1937 (nr 800) angående dyrtidshjälp åt vissa av kommun fast anställda barnmorskor samt kungörelsen samma dag (nr 803) med vissa bestämmelser om tillsättning av distriktsbarnmorsketjänst m. m.

Enligt de sålunda meddelade bestämmelserna gäller i huvudsak följande.

Riket skall vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med minst en fast anställd distriktsbarnmorska. Distriktsindelningen fastställas av medicinalstyrelsen, som därjämte bestämmer antalet distriktsbarnmorskor för varje distrikt. Stad, som ej deltagar i landsting, må undantagas från distriktsindelningen, under villkor att staden träffar avtal med ett tillräckligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorska åliggande uppgifter utan annan ersättning av den vårdade än för skjutskostnad.

Ledningen av barnmorskeväsendet inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, tillkommer en barnmorskestyrelse. Denna består inom landstingsområde av den hälsovårdsberedning, varom stadgas i lagen om landsting, samt i stad, som nyss nämnts, efter stadens bestämmande, antingen av hälsovårdsnämnden eller av en styrelse, bestående av förste stadsläkaren samt två av stadsfullmäktige valda ledamöter jämte suppleanter.

Distriktsbarnmorska förordnas av barnmorskestyrelsen tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid. Sådan barnmorska åligger att inom sitt distrikt verkställa till barnmorskeyrket hörande förrättningar, däri inbegripet förvård och eftervård, samt att efter anvisning av barnmorskestyrelsen utan särskild ersättning tjänstgöra å förlossningsanstalt, som drives av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Vidare är hon skyldig att i viss utsträckning biträda barnafödorskor utom distriktet ävensom att, därest hon förklarats av medicinalstyrelsen därtill behörig, efter särskilt förordnande biträda i statsunderstödd förebyggande barnavård.

Distriktsbarnmorska äger åtnjuta årlig lön av minst 1,500 kronor jämte tre ålderstillägg, vartdera å 100 kronor efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring, ävensom kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Därjämte äger distriktsbarnmorska, som biträtt vid mer än tjugufem förlossningar under ett år i hemmet eller å förlossningsanstalt, som ovan nämnts, åtnjuta lönetillägg med 10 kronor för varje förlossning utöver tjugufem, dock högst med 300 kronor för kalenderår. Slutligen skall distriktsbarnmorska kostnadsfritt erhålla alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt, där så lämpligen kan ske, kostnadsfritt tillhandahållas telefon. Då barnmorska nödgas företaga färd överstigande en kilometer för att biträda barnafödorska, är hon berättigad att av den vårdade erhålla fri skjuts eller ersättning för resekostnaden enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa. Distriktsbarnmorska äger rätt till en månads semester årligen å tid, som barnmorskestyrelsen bestämmer. De kontanta avlöningsförmånerna bestridas av statsmedel, medan huvudmannen skall svara för naturaförmånerna.

Distriktsbarnmorska, som biträder i den förebyggande barnavården, skall härför av statsmedel uppbära särskild ersättning, beräknad efter 300 kronor för år. Sådan ersättning och lönetillägg för biträde vid mer än tjugufem förlossningar må dock ej sammanlagt uppgå till mer än 300 kronor för år.

Vid uppkommande ledighet å distriktsbarnmorsketjänst skall av vederbörande barnmorskestyrelse undersökas, huruvida tjänsten kan bliva föremål för indragning. Under tiden skall befattningen uppehållas medelst vikarie. Vikarie äger åtnjuta samma förmåner som ordinarie distriktsbarnmorska.

Inom varje landstingsområde skall finnas en eller flera reservbarnmorskor till det antal, som av medicinalstyrelsen bestämmes. Reservbarnmorskorna hava skyldighet att fullgöra distriktsbarnmorskornas åligganden, medan dessa åtnjuta semester eller eljest förfall för dem föreligger. De skola i tillämpliga delar äga åtnjuta samma löneförmåner som distriktsbarnmorskorna. Reservbarnmorska, som antagits före den 1 januari 1937, skall dock av vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, i stället för ovan angivna avlöningsförmåner åtnjuta kontant lön av minst 1,000 kronor för år ävensom, då hon tjänstgör som distriktsbarnmorska, särskild ersättning med 600 kronor för år.

Allmänna synpunkter. Huvuddragen av förslaget.

Barnmorskeutredningen konstaterar till en början, att utvecklingen i vårt land under de senaste decennierna gått i den riktningen, att kvinnorna alltmera föredraga att bli förlösta å anstalt. Nämnda förhållande jämte andra omständigheter hade medfört ett starkt minskat arbete för barnmorskorna i den öppna vården. Genom succesiv reglering hade barnmorskedistriktet på senaste tid nedgått väsentligt i antal. Det genomsnittliga antalet av tjänstebarnmorska årligen förrättade förlossningar i öppen vård vore dock alltså påfallande ringa.

Vidare har utredningen yttrat:

Den situation i fråga om barnmorskornas arbetsförhållanden, som varit den närmaste orsaken till att förevarande utredning kommit till stånd, bottnar i en på flera sätt skönjbar brist i vår allmänna sjuk- och hälsovårdsorganisation, nämligen frånvaron av nödig anpassning mellan de olika vårdgrenarna. Detta gäller såväl förhållandet mellan slutet och öppen vård som mellan denna och de olika formerna av den förebyggande vården och övrig socialvård. Att en sådan brist kunnat uppkomma och fortbestå torde ytterst sammanhånga med den i vårt land sedan gammalt förefintliga splittringen med skilda huvudmän (stat, landsting, kommun, organisationer och enskilda) för olika vårdgrenar. Det har ej kunnat undgås att vid den hastiga utbyggnad av vården, som nu samtidigt skett på flera parallellområden, oklarhet och andra svårigheter yppat sig beträffande den rationella uppdelningen av de olika arbetsuppgifterna samt utnyttjandet av och samverkan mellan vårdfunktionärerna, som i regel utbildats för att inriktas på differentierade uppgifter. Barnmorskor, distriktsköterskor och dispensärsköterskor hava sålunda alla utbildats, anställt och organiserats för sina avgränsade vårdformer. Utvecklingen har emellertid särskilt under de senaste årtiondena alltmera understrukit nödvändigheten av hälso- och sjukvårdens inlänkande i större sammanhang. Härmed hava gränserna mellan närstående vårdformer blivit vagare, och samtidigt hava de starkt stegrade utgifterna för det allmänna för genomförandet av vårdens olika former kommit det att framstå som ett oundgängligt krav, att vårdformerna snarligen samordnas och anpassas till varandra, såvitt möjligt under gemensam ledning. Såsom ett första steg i denna riktning har kommit tillskapandet av landstingens sjukvårds- och hälsovårdsberedningar, vilka nu fungera i stället för de många specialdelegationer för olika vårdformer, som förut arbetade vid sidan av varandra och ofta utan inbördes kontakt. Genom sålunda vunnit enhetlighet i ledningen av landstingens sjuk- och hälsovård har en viktig förutsättning skapats för en rationell samordning av de olika vårdformerna och utnyttjandet av för vården anställda befattningshavare på lämpligaste sätt.

En annan förutsättning särskilt för det senast nämnda syftet synes utredningen vara, att funktionärernas utbildning så vitt möjligt får en enhetlig grund, så att de vid behov kunna användas inom flera varandra närstående vårdformer eller kanske i dubbla uppgifter, när förhållandena så påfordra. Beträffande sjuksköterskorna är en sådan enhetlig utbildning redan i stor utsträckning genomförd. För utredningen har det framstått som ett stort önskemål, att även barnmorskorna i utbildningshänseende helt samordnas med sjuksköterskorna. Detta skulle kunna ernås genom ett realiserande av befolkningskommissionens förslag om sådan förändring och utvidgning av vår barnmorskeutbildning att för inträde vid barnmorskeanstalt skulle erfordras att hava genomgått en grundläggande utbildning av minst 2 år vid godkänd sjuk-

sköterskeskola, vartill sedan skulle komma såsom specialutbildning minst 1½ år vid barnmorskeläroanstalt. De på detta sätt utbildade barnmorskesjuksköterskorna skulle vara rustade för betydligt vidare insatser i sjuk- och hälsovården än hittills. För mera isolerade bygder, som icke nu lämna tillräcklig sysselsättning för såväl distriktssköterska som barnmorska, men som ändå ofta äro i synnerligt behov av tillgång till sjukvårdsutbildad person, skulle befattningshavare med sådan utbildning vara av särskilt värde. Även för önskvärd utökad växelverkan mellan anstaltsvård och öppen vård skulle sådana befattningshavare betyda ett stort framsteg.

Den likformiga utbildningen skulle också skapa en förutsättning för avlöning och pensionering av alla dessa likartade funktionärer efter samma grunder, vilket utredningen funnit likaledes vara ett mycket stort framtida önskemål. Nu rådande olikheter i löneavseende innebära utan minsta tvivel ett stort hinder för den behöfliga samordningen och rationaliseringen av vårdformerna och funktionärernas arbetsuppgifter.

I avbidan på genomförande av en samordnad utbildning av sjuksköterskor och barnmorskor samt en enhetlig reglering av dessas avlöningsförmåner har utredningen — i likhet med tidigare befolkningskommissionen — begränsat sig till att framlägga förslag till i väsentliga delar provisoriska åtgärder i syfte att öka tjänstebarnmorskornas användning. Dessa åtgärder innebära i huvudsak följande.

Distriktsbarnmorskorna skulle i vidare utsträckning än hittills användas inom den slutna förlossningsvården samt den förebyggande mödravården. Vidare skulle de, efter genomgången kompletteringskurs, tills vidare biträda vid den förebyggande barnavården, intill dess distriktsvårdsorganisationen blivit fullt utbyggd. Såsom en för barnmorskorna särskilt lämplig arbetsuppgift angives härjämte att biträda barnavårdsnämnderna vid utredning och kontroll av mödrahjälpen. Slutligen tänker sig utredningen, att distriktsbarnmorskornas outnyttjade arbetskraft vid sjuksköterskebrist skulle tagas i anspråk för enklare hemsjukvård under tjänsteläkares överinseende.

För att i möjligaste mån erhålla garantier för ett effektivare utnyttjande av tjänstebarnmorskornas arbetskraft i enlighet med sålunda angivna riktlinjer föreslås, att för varje landstingsområde respektive stad utanför landsting fastställes en 10-års plan, vari bland annat den öppna förlossningsvården icke skulle givas större omfattning än som fordras i förhållande till den slutna vårdens utbyggande. Bedömningen av antalet behöfliga distriktsbarnmorsketjänster förutsättes ske centralt genom medicinalstyrelsen, medan respektive huvudmän skola äga fritt bestämma befattningshavarnas stationsort och tjänstgöringsförhållanden. Den nuvarande indelningen i barnmorskedistrikt skall upphöra och i stället varje landstingsområde respektive stad, som ej deltagar i landsting, utgöra ett barnmorskedistrikt. Nuvarande särställning för reservbarnmorska skall upphöra. Vidare föreslår utredningen en reglering av tjänstebarnmorskornas löne- och pensionsförmåner.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har beträffande förslaget allmänna grunder anfört:

»För egen del har jag genom den verkställda utredningen blivit övertygad om att ytterligare åtgärder erfordras för att skapa tillfredsställande arbets- och avlöningsförhållanden för tjänstebarnmorskorna. Jag kan ock i huvudsak ansluta mig till de förslag, som barnmorskeutredningen i sådant syfte framlagt. I vissa delar har jag dock ansett mig böra förorda jämkningar i de sakkunnigas förslag.»

Utskottet.

Enligt utskottets mening innefattar Kungl. Maj:ts förslag i allt väsentligt en lämplig reglering av barnmorskeväsendet. Utskottet anser sig därför i huvudsak kunna tillstyrka förslaget. Såsom av det följande framgår har emellertid utskottet förordat ändringar på några punkter.

Förslagets detaljer.

1 §.

Enligt gällande lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skall, framhåller utredningen, riket vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med minst en fast anställd distriktsbarnmorska. Då tjänstebarnmorskorna numera vore skyldiga att tjänstgöra inom hela landstingsområdet, såväl beträffande den öppna som den slutna förlossningsvården, funne utredningen lämpligt, att i regel hela landstingsområdet respektive beträffande städer utanför landsting hela staden skulle utgöra ett barnmorskedistrikt.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker förevarande paragraf med den formella jämkningen, att ordet *landsting*, där det först förekommer i paragrafens andra stycke, utbytes mot ordet *landstingsområde*.

2 §.

Utskottet.

Mot förevarande paragraf, som bortsett från redaktionella jämkningar överensstämmer med 2 § i 1937 års lag med däri den 20 december 1940 vidtagen ändring, har utskottet intet att erinra.

3 §.

Barnmorskeutredningen har föreslagit, att bedömningen av antalet behöfliga barnmorsketjänster skall ske centralt. Enligt utredningens mening bör huvudmannen lämnas frihet att bestämma befattningshavarnas stationsort och tjänstgöringsförhållanden. Vidare yttrar utredningen:

Befattningshavarna måste vara skyldiga att underkasta sig såväl förflyttning till annan stationsort som vid förefallande behov tjänstgöring på annan ort såsom vikarie under vakans eller för befattningshavare, som fullgör kompletterande utbildning, åtnjuter semester och annan ledighet eller bestrider förordnande inom den slutna förlossningsvården. Befattningshavare, som av familjeskäl ej vill finna sig i förflyttning till annan tjänstgöringsort inom landstingsområdet, bör vara skyldig att avgå ur tjänst. Ur vårdsynpunkt är det därjämte viktigt, att befattningshavarnas semesterledigheter ordnas på ett rationellt sätt. Anstaltsbarnmorskorna, vilkas arbete i regel får anses vara mera krävande, böra hava förtursrätt i fråga om semesterns förläggande till sommarmånaderna. För barnmorskorna i den öppna vården måste semesterledigheterna spridas över hela året och ej som nu ofta sker förläggas till högsommaren respektive de större helgerna.

Föredragande departementschefen har med förordande av utredningens förslag i denna del förklarar sig förutsätta, att vid ifrågakommande förflyttningar, i den mån så lämpligen kunde ske, hänsyn toges till barnmorskas ålder och familjeförhållanden. Vidare erinrade departementschefen om vikten av att det vid tillsättning av barnmorsketjänster tillsåges, att anställningsvillkoren utformades så att de icke lade hinder i vägen för förflyttning.

Enligt nu gällande lag skall medicinalstyrelsen efter förslag av barnmorskestyrelsen fastställa antalet barnmorskor i varje distrikt. Jämväl enligt förslaget skall beslutanderätten i detta hänseende tillkomma medicinalstyrelsen. Däremot finnes i förslaget ingen bestämmelse om att barnmorskestyrelsen till medicinalstyrelsen skall avgiva förslag i frågan. Då några skäl icke torde föreligga att härutinnan frångå vad som nu gäller, föreslår utskottet en ändring i Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

Tjänstebarnmorska skall enligt förslaget vara skyldig att underkasta sig förflyttning till annan stationeringsort. Häremot synes enligt utskottets åsikt intet vara att invända. Utskottet vill dock understryka föredragande departementschefens uttalande om angelägenheten av att vid tillämpning av detta stadgande tillbörlig hänsyn toges till barnmorskas ålder och familjeförhållanden.

I övrigt har utskottet intet att erinra i denna del.

4 §.

I denna paragraf regleras *barnmorskornas tjänsteåligganden*.

Tjänstebarnmorskornas utnyttjande i den slutna förlossningsvården. Barnmorskeutredningen erinrar om att enligt lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. åligger det distriktsbarnmorska, bland annat, att utan särskild ersättning efter anvisning av barnmorskestyrelsen tjänstgöra å förlossningsanstalt, som drives av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Denna bestämmelse har i förslaget upptagits oförändrad.

Tjänstebarnmorskornas utnyttjande inom den förebyggande mödra- och barnavården samt beträffande mödrahjälpen. Utredningen erinrar till en början om att enligt gällande kungörelse den 21 juli 1937 (nr 745) angående statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård med däri genom kungörelse nr 265/1939 vidtagna ändringar distriktsbarnmorska avses allenast i begränsad utsträckning skola tjänstgöra inom den förebyggande vården, nämligen inom mödravården och därvid endast å stationerna. Enligt § 29 i barnmorskereglementet är emellertid distriktsbarnmorska, som av medicinalstyrelsen förklarats därtill behörig, jämväl skyldig att — under en övergångstid, till dess distriktsvården blivit fullt utbyggd — efter särskilt förordnande biträda i statsunderstödd barnavård och uppbär för sådant biträde särskild ersättning, beräknad efter 300 kronor för år.

Enligt vad utredningen inhämtat funnos i februari 1942 lokala organ för förebyggande mödra- och barnavård, till vilka statsbidrag utginge, till följande antal, nämligen 18 mödravårdscentraler av typ I, 33 barnavårdscentraler av

typ I, 37 mödra- och barnavårdscentraler av typ II med 6 filialer, samt 337 mödra- och barnavårdsstationer med 113 filialer. Dessutom förekommo 19 mottagningar i samband med tjänsteläkares tjänsteresa för andra ändamål. Härvid är att märka att organisation för förebyggande mödra- och barnavård ännu ej genomförts inom Kronobergs och Malmöhus län. Inom ifrågavarande verksamhet tjänstgjorde enligt en av medicinalstyrelsen företagen utredning för närvarande omkring 400 tjänstebarnmorskor som biträden inom den förebyggande mödravården och 28 tjänstebarnmorskor inom förebyggande mödra- och barnavård.

Under återopande av innehållet i en i Social-Medicinsk Tidskrift år 1942 (häfte 2) införd uppsats om den förebyggande mödra- och barnavården, enligt vilken den förebyggande mödravården icke utvecklats i samma grad som den förebyggande barnavården, framhåller utredningen, att distriktsbarnmorskorna inom den förebyggande vården i första hand borde i full utsträckning insättas inom mödravården. Att lämna deras sakkunniga biträde utanför samtidigt som man konstaterade, att den förebyggande mödravårdens omfattning vore ringa och i varje fall långt underlägsen barnavårdens kunde icke vara rationellt. Utredningen funne därför, att tjänstebarnmorskorna borde tagas i anspråk inom den förebyggande mödravården vid alla därför avsedda olika organ, sålunda såväl centraler av typ I och typ II som stationer. Vad särskilt anginge centralerna av typ I torde en användning av distriktsbarnmorskorna därstädes i hög grad kunna underlätta arbetet för å nämnda centraler tjänstgörande anstaltsbarnmorskor, varjämte möjlighet skapades för hembesök, vilket måste anses önskvärt ej minst med hänsyn till den förebyggande vården av de ogifta mödrarna.

Vad angår barnmorskornas användning inom den förebyggande barnavården i stort, d. v. s. övervakning av det späda barnet även efter barnsängstiden, erinrar utredningen, att meningarna härom gått starkt isär, samt anför i detta hänseende följande.

I allmänhet har man ansett detta vara en uppgift, som helt skulle tillhöra distriktssköterskorna både med hänsyn till dessas speciella utbildning på området och under särskilt framhållande av vikten att uppnå största möjliga enhetlighet i det socialhygieniska arbetet ute i orterna till undvikande av att flera socialmedicinska funktionärer samtidigt måste besöka hemmen för olika deluppgifter (bostadstillsyn, spädbarnsvård, skolbarnsövervakning o. s. v.). Det av befolkningskommissionen tidigare framförda förslaget, att därför lämpliga barnmorskor efter kompletterande utbildning åtminstone under en övergångstid skulle kunna tagas i anspråk för förebyggande barnavård, har dock i princip godtagits.

Utredningen framhåller vidare, att enligt statsmakternas direktiv distriktsvården inom respektive områden utbyggs etappvis och att den till distriktsvården knutna förebyggande barnavården anordnats jämsides därmed. För att belysa distriktsvårdens utveckling hänvisar utredningen till en i betänkandet (sid. 38) intagen sammanställning, varav kan utläsas, att antalet till-

satta distriktsskötersketjänster uppgick till endast omkring 60 procent av antalet fastställda tjänster, medan å andra sidan det genomsnittliga antalet förlossningar per tjänstebarnmorska i åtskilliga län var mycket ringa.

I de för utredningen utfärdade direktiven har, yttrar utredningen i fortsättningen, ålagts utredningen att undersöka, i vilken omfattning barnmorska å från mödra- och barnavårdscentral avlägset belägen ort kunde anförtros uppgifter tillhörande den förebyggande mödra- och barnavården. Utredningen har emellertid funnit det starkt motiverat, att barnmorskornas användning inom den förebyggande barnavården icke begränsas till i direktiven angiven omfattning. Utredningen hänvisar härutinnan till det relativt stora antal län, där övervakningen av spädbarn till huvudsaklig del nu måste ske endast genom barnens besök hos läkaren, därför att hembesök ej medhinnas av brist på nödigt antal sköterskor. Övervakningen av förhållandena i hemmen vore emellertid också en mycket viktig faktor för en rationell förebyggande barnavård. Det syntes utredningen uppenbart, att ett utnyttjande av barnmorskorna för den förebyggande barnavården mångenstädes skulle kunna innebära möjlighet för dennas igångsättande betydligt förr än vad som kunde förväntas, om distriktsvårdens utbyggnad till behöflig omfattning skulle avvaktas. Då nu å ena sidan barnmorskekåren uppvisade ett betydande antal medlemmar, vilkas arbetskraft endast ofullständigt utnyttjades, medan å andra sidan distriktssköterskekåren ännu icke vore fulltalig och icke räckte till för alla sina uppgifter, förefölle det vara en naturlig anordning att låta barnmorskorna tills vidare och i den mån så vore möjligt biträda med någon eller några av distriktssköterskornas uppgifter.

Utredningen betonar, att utredningen givetvis icke avser att utesluta distriktssköterskorna från den förebyggande barnavården. Det vore i stället viktigt, att ett intimt samarbete komme till stånd inom detta verksamhetsfält. Slutligen framhåller utredningen, att såsom ett oeftergivligt krav för barnmorskornas anlitanande i förevarande verksamhet måste uppställas, att befattningshavarna beredas tillfälle genomgå en kompletteringskurs i barnavård.

I anslutning till sitt förslag om tjänstebarnmorskornas utökade användning inom den förebyggande mödra- och barnavården förordar utredningen jämväl deras användning för en annan närstående arbetsuppgift, nämligen som biträden åt barnavårdsnämnderna vid utredning och kontroll av mödrahjälpen.

Tjänstebarnmorskornas utnyttjande inom hemsjukvården. Utredningen har jämväl tagit under övervägande, huruvida icke arbetstillfällena kunde beredas distriktsbarnmorskorna inom viss del av hemsjukvården.

I fråga om hemsjukvårdens organisation anför utredningen i huvudsak följande.

Hemsjukvård ingår i distriktssköterskans arbetsuppgifter och var ursprungligen tänkt såsom utgörande ungefär hälften av hennes arbetsbörda, Det må emellertid erinras om att distriktssköterskorna tilldelats ett så omfattande arbete i hälsovården och den förebyggande vården, att deras arbete i hemsjukvård därför fått en alltmera begränsad omfattning. Hemsjukvården

kan sålunda icke tillgodoses enbart av distriktssköterskorna. För den övriga hemsjukvården måste anskaffas ytterligare hjälp.

Då det komme att ställa sig dyrt att anställa särskilda sjuksköterskor för den hemsjukvård, som sålunda icke kunde ombesörjas av distriktssköterskorna, låge det nära till hands, fortsätter utredningen, att uppställa det spörsmålet, huruvida icke billigare sjukvårdskrafter skulle kunna anlitas för det enklare sjukvårdsarbetet, såsom sängbäddning, temperaturtagning, den sjukes personliga hygien, fortlöpande övervakning av den sjuke samt givande av lavemang och injektioner m. m. Visserligen finnes ett visst antal hjälpkrafter för dessa enklare sjukvårdsuppgifter, nämligen hemsystrar, barnsköterskor och hemvårdarinnor. Dessas huvuduppgift vore emellertid hemvård i allmänhet och ej speciellt sjukvård i hemmet, vadan alltjämt stort behov föreläge av mera direkt på hemsjukvård inriktade hjälpkrafter.

Utredningen ifrågasätter därför, om ej inom förevarande form av sjukvårdsarbete i hemmen vore ännu ett arbetsfält för de därtill lämpade barnmorskor, som ej hava tillräcklig sysselsättning inom förlossningsvården och den förebyggande vården.

Vidare anförde utredningen i denna fråga:

I syfte att skapa nödiga garantier för att barnmorskorna icke komma att tagas i anspråk i sådant sjukvårdsarbete, för vilket de ej äga nödiga förutsättningar eller vilket kan vara olämpligt ur smittosynpunkt, har utredningen tänkt sig, att de endast skulle få användas efter anvisning av vederbörande förman och under hans ledning i likhet med vad fallet redan är med distriktssköterskorna. Allmänheten bör sålunda ej kunna direkt hos barnmorskan påkalla hennes biträde inom sjukvården utan därtill bör oundgängligen krävas hänvisning av vederbörande tjänsteläkare. Givetvis kunna fall inträffa, då barnmorskornas omedelbara ingripande kan vara av nöden, såsom då det gäller att lämna första hjälp vid olycksfall och hastigt påkommande sjukdomsfall, men härvid förutsättes, att den anlitate snarast söker kontakt med tjänsteläkaren. Slutligen vill utredningen framhålla, att distriktsbarnmorskornas anlitande i hemsjukvården bör komma i fråga allenast under den övergångstid, som må komma att förflyta intill dess distriktsvården nått full utbyggnad och förlossningsvården så rationaliserats, att endast för densamma behövliga barnmorskor finnas disponibla.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har förklarat sig i huvudsak kunna ansluta sig till barnmorskeutredningens förslag i nu ifrågasvarande delar. Härutinnan har departementschefen anført:

»Utredningens förslag om ökat anlitande av distriktsbarnmorskorna i förebyggande mödravård har så gott som enhälligt tillstyrkts i de avgivna yttrandena. För egen del ansluter jag mig till utredningens förslag härutinnan. En del organisatoriska detaljer, som påpekats i några yttranden, torde böra beaktas vid uppgörande inom de olika landstingsområdena av planer beträffande förlossningsvårdens rationella ordnande.

I fråga om distriktsbarnmorskornas deltagande i den förebyggande barnvården har utredningen föreslagit, att de därför lämpade barnmorskor, som icke äro tillräckligt sysselsatta inom den egentliga förloss-

ningsvården, skola tagas i anspråk inom barnavården under övergångstiden, innan distriktsvårdsorganisationen nått sin fulla utbyggnad. Utredningen förutsätter, att en intim samverkan skall kunna komma till stånd mellan distriktsbarnmorskor och distriktssköterskor inom detta arbetsfält på sådant sätt, att där distriktssköterskan icke medhinner barnavården inom sitt distrikt, barnmorskan skall kunna svara för densamma i behöflig utsträckning. Utredningen kräver emellertid, att barnmorskorna före deltagande i barnavården skall genomgå en kompletteringskurs i barnavård.

Gentemot utredningens förslag har i vissa yttranden uttalats tvekan om lämpligheten av att anlita barnmorskor i en vårdform, som principiellt ansetts böra vara förbehållen distriktssköterskorna. För egen del har jag tidigare uttryckligen avvisat den från barnmorskehåll framförda tanken att med anlitan av barnmorskorna mera permanent tillgodose ifrågavarande arbetsuppgifter, därvid jag särskilt understrukt vikten av största möjliga enhetlighet i det socialhygieniska arbetet ute i orterna. Samtidigt ansåg jag mig emellertid böra såsom en provisorisk anordning godtaga, att barnmorskorna deltog i det förebyggande barnavårdsarbetet företrädesvis i de län, där distriktsvården icke alls eller blott i ringa utsträckning utbyggts. Det ståndpunktstagande, åt vilket jag sålunda tidigare givit uttryck, finner jag mig icke ha anledning frånträda. Härav följer, att jag i huvudsak kan godtaga utredningens för en övergångstid avsedda förslag på denna punkt.

Förslaget att barnmorskorna skulle kunna anlitas som biträden åt barnavårdsnämnderna vid utredning och kontroll av mödrahjälpens finner jag ändamålsenligt. Alla barnmorskor torde emellertid, såsom i vissa yttranden framhållits, icke vara lämpade för ett dylikt uppdrag. Prövningen härav torde böra ankomma på vederbörande barnavårdsnämnd efter samråd med mödrahjälpensnämnden. Det torde vara lämpligt att i samband med de kompletteringskurser, som äro avsedda att anordnas för barnmorskorna i barnavård, lämnas viss undervisning rörande gällande bestämmelser och praxis för mödrahjälpens utgående. Kostnaderna för barnmorskornas resor i mödrahjälpensärenden torde få bestridas enligt samma grunder, som jag i det följande förordar beträffande hembesök i mödravård. Några större merkostnader torde icke åsamkas statsverket härigenom, då i flertalet fall kontroll av mödrahjälp och hembesök för förebyggande mödravård lära kunna utföras under en och samma resa.

Gentemot utredningens förslag att under viss övergångstid anlita distriktsbarnmorskorna jämväl inom hemsjukvården har man vid remissbehandlingen ställt sig mera betänksam, icke minst ur smittosynpunkt, och påyrkat noggranna föreskrifter med avseende på förmannens rätt att använda barnmorskorna för detta ändamål. För egen del finner jag i likhet med medicinalstyrelsen särskilt den kroniska hemsjukvården vara ett lämpligt arbetsfält för barnmorskorna till dess distriktsvården blivit så utbyggd, att den kan omhändertaga även de kroniska fallen. Det synes böra ankomma på medicinalstyrelsen att utfärda närmare föreskrifter rörande barnmorskornas användning inom förevarande verksamhetsfält med beaktande av bland

annat smittosynpunkten. Kostnaderna för barnmorskornas resor i hemsjukvården torde böra ersättas av huvudmannen enligt samma regler, som nu gälla för distriktssköterskas besök i den sjukes hem.»

I motionerna I: 255 och II: 366 har hemställts, att riksdagen ville besluta, »att § 4 mom. 4 i förslaget till förordning om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. erhåller sådan lydelse, att distriktsbarnmorska jämväl kan åläggas tjänstgöra vid förlossningsanstalt, till vilken landsting eller stad, som icke deltagar i landsting, lämnar driftbidrag».

Såsom motivering för denna hemställan har i motionerna anförts bland annat följande: Det funnes förlossningsanstalter, vilka dreves av kommun eller bolag och till vilka landstingen för närvarande lämnade driftbidrag. Så vore t. ex. fallet beträffande förlossningsavdelningarna vid Sandvikens och Hofors sjukstugor i Gävleborgs län. Hittills hade distriktsbarnmorskorna i viss utsträckning utnyttjats för tjänstgöring vid dessa avdelningar. Det syntes önskvärt, att även i fortsättningen möjlighet förefunnes att utnyttja distriktsbarnmorskorna för viss tjänstgöring vid dylika anstalter. På det sätt distriktsbarnmorskas tjänstgöringsskyldighet i förenämnda förslag till förordning utformats, skulle emellertid någon sådan möjlighet icke vidare föreligga. Förordningen syntes därför böra ändras därhän, att distriktsbarnmorska jämväl kunde åläggas tjänstgöring vid förlossningshem eller förlossningsavdelning, till vilken landsting lämnade driftbidrag.

Utskottet.

Enligt förslaget åligger det distriktsbarnmorska — liksom enligt nu gällande lag — bland annat att tjänstgöra å förlossningsanstalt, dock endast om anstalten drives av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Såsom i motionerna framhållits finnes det emellertid även förlossningsanstalter, som drivas av kommun eller bolag och till vilka landstingen lämna driftbidrag. Utskottet finner i likhet med motionärerna starka skäl tala för att distriktsbarnmorska skall kunna åläggas tjänstgöra även å anstalter av sistnämnda slag. Utskottet vill därför i anledning av motionerna förorda ändring av förslaget i nämnda hänseende.

Mot de av Kungl. Maj:t föreslagna utvidgningarna av distriktsbarnmorskornas tjänsteåligganden har utskottet intet att erinra.

5 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i barnmorskeutredningens förslag.

Föredragande departementschefen har anført, att barnmorskas förflyttningskyldighet icke borde vara inskränkt till vederbörande barnmorskedistrikt. Därest förflyttning till annat sjukvårdsområde från det allmännas synpunkt befundes önskvärd och möjlig, borde detta kunna ske utan befattningshavarens samtycke. Beslutanderätten härutinnan torde böra tillkomma medicinalstyrelsen.

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot förevarande paragraf. Utskottet får emellertid hänvisa till vad utskottet uttalat under 3 § angående iakttagande av tillbörlig hänsyn vid förflyttning av barnmorska.

6 §.

Föredragande departementschefen har beträffande denna paragraf anfört:

»I några yttranden har påkallats ett närmare angivande av vem som, i händelse barnmorskas distrikt kommer att sammanfalla med landstingsområdet, blir att anse såsom distriktsbarnmorskas närmaste förman. Det förefaller mig i sådant hänseende lämpligt, att den tjänsteläkare, inom vars distrikt barnmorskan har sin stationsort, skall vara att anse som dylik förman.»

Utskottet har intet att erinra mot förevarande stadgande.

Utskottet.

7 §.

Denna paragraf behandlar *barnmorskornas avlöning och övriga förmåner*.

Utredningen erinrar om att styrelsen för svenska landstingsförbundet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 november 1940 hemställt, att den statliga minimilönen till distrikts- och reservbarnmorskor måtte höjas från 1,500 till 1,800 kronor per år i grundlön jämte tre ålderstillägg å vart och ett 180 kronor. Förbundsstyrelsen hade framhållit, att nu utgående lön, som redan vid distriktsbarnmorskereformens genomförande ansetts låg, i nuvarande läge måste anses vara otillräcklig. I propositionen i ärendet till 1937 års riksdag hade uttalats, att det icke kunde uteslutas, att den förordade kontanta avlöningen komme att understiga den dittills utgående. Billighetskäl syntes därför tala för att landstingen i sådana fall beredde tjänsteinnehavarna skäligt personligt lönetillskott. Nämnade uttalande hade sedermera understrukits av statsutskottet i dess utlåtande i ärendet. Den låga minimilönen hade menligt inverkat på nyrekryteringen av barnmorskor och betydande svårigheter hade uppstått att besätta lediga befattningar såväl inom distrikten som vid de slutna förlossningsanstalterna. Dessa svårigheter kunde icke effektivt övervinnas, förrän barnmorskorna bereddes skäliga löner. Landstingens möjligheter att påtaga sig ökade kostnader för ändamålet vore emellertid väsentligen mindre än statens.

Utredningen har i fortsättningen lämnat en redogörelse för de till tjänstebarnmorskorna den 1 januari 1942 utgående löneförmånerna. Därav framgår, att huvudmännen beviljat barnmorskorna tillskott till lönerna efter växlande normer. *Utredningen* framhåller, att landstingens lönetillskott icke inskränkts till personliga löneutfyllnader från huvudmännen till sådana befattningshavare, som genom reformen fått vidkännas minskning i sina kontanta löneförmåner, utan utgått till samtliga barnmorskor inom respektive områden. På statens bidrag och ålderstillägg hade icke utgått någon av staten bekostad dyrtidskompensation, utan även härutinnan hade flertalet huvudmän måst tillgodose befattningshavarna genom lönetillskott. Härigenom hade huvudmännen kommit att bestrida en ej ringa del av barnmorskornas kontanta lön, vilken enligt 1937 års principbeslut skulle bestridas av staten, under det att huvudmännen skulle svara för de barnmorskorna tillkommande naturaförmånerna.

Under hänvisning härtill samt till sina i det föregående refererade förslag i syfte att effektivisera tjänstebarnmorskornas arbetskraft finner utredningen skäligt, att till nämnda befattningshavares avlöning skall utgå ett förhöjt statsbidrag, vilket bör fixeras till sådant belopp, att något lönetillskott av huvudmannen ej längre är erforderligt. Därigenom komme barnmorskornas löner att utgå i full enlighet med den av 1937 års riksdag fastställda principen för fördelningen av kostnaderna för deras avlöning, samtidigt som nu rådande oenhetlighet och slitningar i olika hänseenden undanröjdes. Rörande de närmare grunderna för statens bidrag yttrar utredningen följande.

Vid övervägande av frågan om lämplig grundlön för distrikts- och reservbarnmorskorna har utredningen, bland annat med hänsyn till att flera landsting redan de facto höjt grundlönen till 1,800 kronor, ansett sig icke kunna förorda ett lägre belopp. En grundlön av 1,800 kronor medför enligt landstingens tjänstereglementen i regel tre ålderstillägg, vart och ett å 180 kronor efter tre, sex och nio års tjänstgöring. Därest grundlönen fastställes till 1,800 kronor, synas sålunda ålderstilläggen böra fastställas till 180 kronor. Som nämnts har någon kompensation av statsmedel för ökade levnadskostnader icke utgått till barnmorskorna, utan sådan kompensation har i förekommande fall bestritts av huvudmannen och har då i regel innefattat visst procentuellt tillägg såväl på naturaförmånerna som på den kontanta lönen. Det synes utredningen skäligt, att staten nu svarar för den del av dyrtidskompensationen, som faller på den kontanta lönen, vadan utredningen föreslår, att å statsbidraget till lön och ålderstillägg skola utgå rörligt tillägg och kristillägg enligt de för statens tjänstemän gällande grunder. Utredningen anser, att kostnaderna för barnmorskornas naturaförmåner fortfarande böra helt påvila huvudmännen.

Vid ett genomförande av avgivna löneförhöjning finner utredningen uppenbart, att det särskilda lönetillägg om högst 300 kronor, som utgår till distriktsbarnmorska, därest hon biträtt vid mer än tjugufem förlossningar årligen, ävensom den ersättning å samma belopp, som utgår till sådan barnmorska för biträde i statsunderstödd förebyggande barnavårdsverksamhet, böra borttagas. Enligt en av utredningen företagen beräkning uppgingo statens utgifter under år 1940 för förstnämnda tillägg till omkring 100,000 kronor.

Enligt utredningens förslag skulle tjänstebarnmorskorna sålunda komma i åtnjutande av en grundlön, inklusive rörligt tillägg och kristillägg (vid tidpunkten för betänkandets avgivande 27 procent) av $1,800 + 485 = 2,285$ kronor och en slutlön av $2,340 + 631 = 2,971$ kronor. Till jämförelse nämnes, att i de landstingsområden, där barnmorskkelönera reglerats och dyrtidskompensation utgår, begynnelselönen utgör $1,800 + 266 = 2,066$ kronor, vartill kommer den särskilda ersättningen för antalet förlossningar m. m. högst 300 kronor eller sålunda sammanlagt högst 2,366 kronor. Slutlönen kan där uppgå till högst $2,340 + 346 + 300 = 2,986$ kronor. De av utredningen förordade löneförmånerna anknyta sålunda nära till redan utgående löner i vissa landstingsområden, där barnmorskorna hava full sysselsättning.

Utredningen föreslog vidare, att det såsom villkor för utgående av det högre statsbidraget till tjänstebarnmorskornas avlöning borde föreskrivas, att huvudmännen skulle inordna barnmorskorna i sina tjänstereglementen.

Föredragande departementschefen har i denna del anfört:

»I fråga om tjänstebarnmorskornas avlöningsförhållanden innebär utredningens förslag som tidigare nämnts, att den kontanta grundlönen skulle för samtliga barnmorskor höjas från 1,500 till 1,800 kronor för år samt att till dem utgående ålderstillägg skulle höjas från 100 till 180 kronor. Därjämte skulle utgå rörliga tillägg och kristillägg enligt de för statens tjänstemän gällande grunder. Härvid har förutsatts, att den särskilda ersättning av statsmedel, som för närvarande tillkommer tjänstebarnmorska för biträde vid mer än 25 förlossningar eller i förebyggande barnavård, skulle bortfalla. Likaså har utredningen räknat med att några kontanta lönetillskott från huvudmännen icke längre skola bli erforderliga. Naturaförmånerna skulle däremot lämnas orubbade.

Utredningens förslag härutinnan har såtillvida redan genomförts, att 1942 års riksdag i anledning av väckta motioner beslöt tillerkänna distrikts- och reservbarnmorskorna en provisorisk avlöningsförstärkning i form av rörligt tillägg och kristillägg enligt statliga grunder å de med statsmedel bestridda kontanta löneförmånerna, att utgå från och med den 1 juli 1942 intill dess en blivande lönereglering för ifrågavarande barnmorskor trätt i kraft. I realiteten återstår sålunda endast att taga ställning till övriga delar av utredningens löneregleringsförslag.

I princip har jag intet att erinra mot förslaget i dessa delar. Då tjänstebarnmorskorna vid ett genomförande av vad jag i det föregående förordat beträffande deras arbetsförhållanden i det stora hela kunna beräknas få full sysselsättning, torde en enhetlig reglering av deras löner få anses vara motiverad. En dylik reglering torde i sin mån även vara ägnad att underlätta en omflyttning av tjänstebarnmorskorna i arbetsreglerande syfte, icke minst när det gäller överflyttning från ett sjukvårdsområde till ett annat. Ur kostnadsynpunkt torde förslaget i allt väsentligt innebära en överflyttning av utgifter från huvudmännen till staten, enär huvudmännens nuvarande tillskott till barnmorskornas grundlön och ålderstillägg avsetts skola bortfalla. Jag vill erinra om att dylika tillägg, enligt vad den verkställda utredningen utvisar, utgått i samtliga landstingsområden utom fyra. Under sådana förhållanden anser jag mig böra tillstyrka utredningens förslag härutinnan. Jag vill emellertid förutskicka, att ett genomförande av förslaget kan komma att medföra en sänkning av barnmorskornas nuvarande inkomster i de fall, där de uppburit särskild ersättning från staten för biträde vid mer än 25 förlossningar eller i förebyggande barnavård och samtidigt åtnjutit lönetillskott från huvudmännen. I någon mån torde en dylik minskning komma att uppvägas genom en jämnare fördelning av arbetsbördan barnmorskorna emellan och den förbättring av pensionsförmånerna, som förslaget medför. I vissa fall, där barnmorskan redan nu måste anses hava full sysselsättning, torde dock billigheten tala för att hon personligen tillåtes behålla viss del av huvudmännens nuvarande tillskott. Avgörandet härutinnan torde böra tillkomma huvudmännen själva.»

Departementschefen förklarade sig icke anse det påkallat att föreskriva skyldighet för huvudmännen att inordna barnmorskorna i sina tjänstereglamenten. Vidare fortsatte departementschefen:

»Kungl. Maj:t synes — liksom hittills — böra i första hand bestämma de förmåner, som skola tillkomma distriktsbarnmorskorna i fråga om avlöning under semester och annan ledighet m. m. Beträffande frågan om fri sjukvård anser jag i likhet med utredningen det vara rimligt, att barnmorskorna tillerkännas sådan förmån på huvudmannens bekostnad, varvid de grunder, som fastställts för övriga befattningshavare inom sjukvårdsområdet, torde böra gälla.

I likhet med utredningen utgår jag från att de tjänstebarnmorskorna tillkommande naturaförmånerna skola tills vidare bibehållas oförändrade. Jag är sålunda icke beredd att nu till prövning upptaga de önskemål om ändring av dessa förmåner, som framställts i vissa yttranden. Ej heller anser jag tidpunkten lämplig att nu utfärda normerande föreskrifter om inredningen och utrustningen av barnmorskans bostad. Däremot anser jag mig böra biträda svenska barnmorskeförbundets yrkande, att barnmorskorna skola kostnadsfritt tillhandahållas erforderliga förbrukningsartiklar icke blott för förlossningsvården utan även för de uppgifter i övrigt, som hon kan komma att fullgöra.»

Utskottet.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall barnmorskestyrelsen kunna ålägga barnmorska förflyttning inom distriktet. Likaså skall medicinalstyrelsen kunna ålägga barnmorska inom visst distrikt att antaga anställning, som erbjudes henne av barnmorskestyrelse inom annat distrikt. Med hänsyn härtill synes det vara rimligt, att barnmorskan i sådana fall erhåller rätt till ersättning för flyttningskostnad. I likhet med ersättningen för de resekostnader, varom förmäles i 7 § fjärde stycket första punkten, synes flyttningskostnadsersättningen böra utgå efter vad som gäller beträffande de statens befattningshavare, som äro hänfödda till rese- och traktamentsklass III F i gällande resereglamente.

I övrigt föranleder förevarande paragraf ingen erinran från utskottets sida.

8 §.

Utskottet.

Mot detta stadgande, som frånsatt vissa redaktionella ändringar överensstämmer med 6 § i 1937 års lag, har utskottet intet att erinra.

9 §.

Enligt denna paragraf skall landsting samt stad, som ej deltagar i landsting, bestrida såväl kostnaderna för lön och andra förmåner till distriktsbarnmorska inom distriktet som de övriga utgifter, vilka sammanhånga med barnmorskans verksamhet och ej ersättas av den vårdade.

Utskottet.

Såsom under 7 § anförts har utskottet förordat, att barnmorska erhåller rätt till ersättning för flyttningskostnader. Enligt 9 § skola jämväl dessa kostnader bestridas av landstinget eller staden. Utan uttryckligt stadgande torde gälla,

att, därest barnmorska jämlikt åläggande enligt 5 § flyttar från ett distrikt till ett annat, flyttningskostnaderna skola bestridas av huvudmannen i det distrikt, dit hon flyttar.

10 §.

Denna paragraf, som i sak överensstämmer med vad som enligt 11 § i 1937 års lag gäller beträffande reservbarnmorska, föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Utskottet.

Utskottets hemställan. ¶

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts genom propositionen nr 210 framlagda förslag till förordning om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förordning**om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlossningshjälp skall riket vara indelat i barnmorskedistrikt.

Varje *landsting* samt varje stad, som icke deltagar i landsting, skall utgöra ett barnmorskedistrikt. Medicinalstyrelsen äger dock förordna, att stad, som ej deltagar i landsting, skall undantagas från distriktsindelningen, under villkor att staden träffar avtal med tillräckligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorskas uppgifter inom förlossningsvården utan annan ersättning av den vårdade än för kostnad, som avses i 8 §.

Varje *landstingsområde* samt varje stad, som icke deltagar i landsting, skall utgöra ett barnmorskedistrikt. Medicinalstyrelsen äger dock förordna, att stad, som ej deltagar i landsting, skall undantagas från distriktsindelningen, under villkor att staden träffar avtal med tillräckligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorskas uppgifter inom förlossningsvården utan annan ersättning av den vårdade än för kostnad, som avses i 8 §.

2 §.

Ledningen av barnmorskeväsendet inom varje barnmorskedistrikt tillkommer en barnmorskestyrelse. Sådan styrelse är inom distrikt, som utgöres av landstingsområde, den hälsovårdsberedning, varom stadgas i lagen om landsting, samt inom distrikt, som utgöres av stad, efter dess bestämmande hälsovårdsnämnden eller en styrelse, bestående av förste stadsläkaren eller dennes ställföreträdare som ordförande samt två av stadsfullmäktige

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

för fyra år i sänder valda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter. På framställning av staden äger Konungen medgiva den ändring av styrelsens sammansättning, som kan finnas påkallad.

Närmare bestämmelser om barnmorskestyrelsernas verksamhet meddelas av Konungen.

3 §.

Barnmorskestyrelsen skall för distriktet anställa det antal distriktsbarnmorskor, som medicinalstyrelsen bestämmer. Anställningen skall ske tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid.

Barnmorskestyrelsen skall för distriktet anställa det antal distriktsbarnmorskor, som medicinalstyrelsen *efter förslag av barnmorskestyrelsen* bestämmer. Anställningen skall ske tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid.

Barnmorskestyrelsen skall anvisa distriktsbarnmorska visst område inom distriktet, där hon i första hand skall utöva sin verksamhet, samt bestämma hennes stationeringsort.

4 §.

Det åligger distriktsbarnmorska:

1) att utan annan ersättning av den vårdade än i 8 § sägs lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet och lämna eftervård åt kvinnor, som efter förlossning vårdas i hemmet;

2) att tjänstgöra å förlossningsanstalt, som drives av landstinget eller staden;

3) att biträda i förebyggande mödra- och barnavård och vid barnavårdsnämnds befattning med ärenden om mödrahjälp; samt

4) att biträda i sådan sjukvård, som utövas i hemmen.

Tjänstgöring, som avses i första stycket under 2)—4), åligger distriktsbarnmorska allenast i den mån barnmorskestyrelsen anvisat henne sådan tjänstgöring. Såvitt avser befattning med ärenden om mödrahjälp må sådan anvisning meddelas allenast efter framställning av barnavårdsnämnd.

Det ankommer på medicinalstyrelsen att utfärda närmare föreskrifter rörande den omfattning, i vilken distriktsbarnmorska må anlitas för hem-sjukvård.

5 §.

Finner medicinalstyrelsen antalet distriktsbarnmorskor inom visst distrikt uppenbarligen överstiga behovet, äger styrelsen ålägga barnmorska inom

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

sådant distrikt att antaga anställning, som erbjudes henne av barnmorskestyrelse inom annat distrikt.

6 §.

Den omedelbara tillsynen över distriktsbarnmorska åligger den tjänsteläkare, inom vars tjänstgöringsområde barnmorskans stationeringsort är belägen.

7 §.

Distriktsbarnmorska skall åtnjuta *dels* kontant lön av minst ettusenåttahundra kronor för år jämte tre ålderstillägg, vart och ett å etthundraåttio kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring ävensom det eller de tillägg, som skulle utgå å den kontanta lönen, därest hon vore statsanställd och underkastad civila avlöningsreglementet, *dels ock* kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Bostaden skall omfatta minst ett rum och kök jämte nödiga uthus ävensom, där hinder härför icke möter, särskilt rum för mottagning. Uppkommer tvist om utgörande eller beskaffenhet av naturaförmåner eller om ersättning för sådana förmåner, skall tvisten hänskjutas till medicinalstyrelsens avgörande.

Distriktsbarnmorska skall tillika kostnadsfritt erhålla alla för sina arbetsuppgifter erforderliga förbrukningsartiklar, varjämte, där så utan oskäligen kostnad kan ske, fri telefon skall beredas henne.

Därjämte skall distriktsbarnmorska äga åtnjuta *dels* fri sjukvård enligt de bestämmelser, som må vara gällande för innehavare av närmast jämförbara befattningar i landstingets eller stadens tjänst, *dels ock* utan minskning av lönen semester under trettio dagar årligen å tid, som barnmorskestyrelsen bestämmer.

För kostnader i anledning av färd från bostadsorten till annan tjänstgöringsort och åter eller mellan två dylika tjänstgöringsorter, skall distriktsbarnmorska erhålla ersättning efter vad som föreskrives i gällande resereglemente beträffande rese- och traktamentsklass III F. Företager distriktsbarnmorska resa för tjänstgöring, som avses i 4 § första stycket under 3) eller 4), skall hon vara berättigad till ersättning för resekostnaderna i den omfattning, i vilken ersättning för sådana resekostnader utgår till distriktssköterska, som är anställd hos landstinget eller staden.

Då barnmorskestyrelsen eller medicinalstyrelsen ålägger distriktsbarnmorska tjänstgöring, som nödgär henne att flytta till annan ort, äger hon uppbära ersättning för flyttningkostnad enligt de bestämmelser, som gälla för de statens befattningshavare, som äro hänfödda till rese- och traktamentsklass III F i gällande resereglemente.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

Då distriktsbarnmorska för förrättning i barnafödernas hem måste företaga färd, som överstiger en kilometer, är hon berättigad att av den vårdade erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnaden enligt taxa, som fastställs av medicinalstyrelsen. Uppkommer tvist om sådan resekostnad, skall tvisten hänskjutas till avgörande av barnmorskestyrelsen, vars beslut i frågan ej må överklagas.

9 §.

Landsting och stad, som ej deltagit i landsting, hava att bestrida såväl kostnader för lön och andra förmåner till distriktsbarnmorska inom distriktet som de övriga utgifter, vilka sammanhänga med sådan barnmorskas verksamhet och ej ersättas av den vårdade.

10 §.

Under tid då distriktsbarnmorska på grund av tjänstgöring utanför det henne i första hand anvisade området nödgas byta boningsort, skall hon å tjänstgöringsorten förses med möblerat rum jämte värme och lyse. När dylik tjänstgöring avser fullgörande av annan distriktsbarnmorskas åligganden vid förfall för denna, skola nämnda förmåner tillhandahållas av sistnämnda distriktsbarnmorska; dock att i fall då denna på grund av familjeförhållanden, sjukdom eller andra synnerliga skäl icke lämpligen kunnat upplåta sin bostad åt den, som fullgör hennes åligganden, utan i stället bestritt kostnaderna för anskaffande av annan bostad åt ställföreträdaren, det åligger vederbörande landsting eller stad att bereda distriktsbarnmorskan gottgörelse för nödiga kostnader. I övriga fall åligger det landstinget eller staden att låta förse den ställföreträdande barnmorskan med nämnda förmåner.

Fråga angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmån varom ovan stadgas ävensom rörande ersättning för sådan förmån skall i händelse av tvist hänskjutas till medicinalstyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1944, då lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skall upphöra att gälla.

Härvid skall gälla följande

Övergångsbestämmelse.

Där inom barnmorskedistrikt finnes en eller flera barnmorskor, som äro fast anställda av kommun eller kommuner enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, skall sådan barnmorska, därest hon åtagit sig att utan annan ersättning än för kostnad, som avses i 8 §, lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som efter förlossning vårdas i hemmet, och tillika förbundit sig att avgå från sin

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

befattning vid uppnådda femtiofem levnadsår, åtnjuta, förutom henne från vederbörande kommun eller kommuner tillkommande löneförmåner, ett lönetillskott av fyrahundra kronor om året jämte ersättning enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa för lämnad vård. Nämnda lönetillskott och ersättning skola helt gäldas av statsmedel.

B. att motionerna I: 255 och II: 366 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt.

Stockholm den 27 maj 1943.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder**, *Wistrand*, *Forslund**, *Löfvander*, *Mannerskantz*, *Roos* och *Näsström**;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Olovson* i Västerås, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund, *Lundgren**, fru *Västberg** samt herrar *Håstad** och *Hedlund* i Rådom.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
